

הבטחת דיווח מדויק שקיפות של המאזן הכספי של תאגיד ציבורי הן מהמטרות המרכזיות של חוק סרבנס אוקסלי 2002. עם זאת תכלית החוק הייתה הרבה יותר רחבה, הבטחת יציבות שוק ההון האמריקאי, שממנה נגזרים יציבות שוקי ההון בעולם, והכלכלה העולמית. אינטרס הציבור הוא שעמד בראש מעיני המחוקקים שכן נפילת אנרון ודיווח המאזן הכספי הכוזב שלה שאושרו על ידי משרדי רואי החשבון אנדרסן, גררו אחריהם סדרה של נפגעים, החל בהפסדים כספיים ישירים, שפגעו בחלק ניכר מהמשקיעים במניות אנרון וכלה, בהפסדים כספיים עקיפים, כתוצר של הנפילה, אשר התבטא באי אמון של מרבית ציבור המשקיעים בשוק ההון האמריקאי. אי האמון גבר שכן מתן הכשר למאזן כספי כוזב נעשה על ידי אנדרסן לא רק באנרון אלא גם בעוד מספר חברות, דוגמת וורלדקום. מכאן הפגיעה המרכזית בשוק ההון האמריקאי נעוצה בחוסר האמון של הציבור והחדשן שגילה כלפי הכלי המרכזי לבחינת כדאיות ההשקעה בחברה רשומה בבורסה, מהימנות הדיווח במאזן הכספי של תאגיד.

התגובה המהירה של המחוקק, בצורת חוק סרבנס אוקסלי נעשתה בשיתוף עם הרגולטור, הרשות הפדראלית לניירות ערך SEC שהתקינה תקנות להרחבת יכולת הבקרה על התכנים ואופני הדיווח של המאזן, והטילה אחריות אישית על נושאי משרה בכירה בתאגיד ובדירקטוריון בנושאי שקיפות ומהימנות הדיווח, ואישרה לבורסות ניו יורק והנאסדק להרחיב ולתקן תקנות המחייבות את חבריהן, כולל החובה לאימוץ קוד אתי שיחייב את על העובדים בתאגיד חבר בבורסה, כל אלה היו צעדים אשר מטרתם הייתה להבטיח את יציבות שוק ההון והחזרת אמון הציבור. חשיבות אמון הציבור לא תסלא בפז. ואין האמון מוגדר אלא ביכולתו של הציבור לבטוח ביכולת של המבטיח הבטחה לעמוד בה. אמון בתאגיד ציבורי להבטחת יכולתו של התאגיד לעמוד בהבטחתו נשען על אמינות הדיווח אשר ניתנת על ידי רואי החשבון של התאגיד. מכאן המעילה באמון ציבור המשקיעים נעשתה פעמיים הן על ידי נושאי משרה בכירה באנרון, והן על ידי רואי החשבון שמחובתם לתת דיווח מהימן אשר הכשירו את מאזנים כוזבים.

אתמקד במאמר זה בסעיף 406 בחוק סרבנס אוקסלי 2002 ובאופנים האפקטיביים להטמעתו, בסעיף 406 מטיל המחוקק על נושאי משרה בכירה בתאגיד הנושאים באחריות בתחום הדיווח הכספי את החובה לאמץ קוד אתי, ובמידה וימנעו מאימוצו, להסביר מדוע נמנעו, מאפייני הקוד ואופני הדיווח מוגדרים בסעיף זה.

ובתרגום חופשי זוהי לשון סעיף 406 בחוק לפי הפרסום הסופי :

- (a) על חברות ציבוריות מוטלת החובה לדווח לרשות לניירות ערך SEC אם אימצו קוד אתי אשר יחול על נושאי המשרה הבכירים בתאגיד, המנכ"ל, מנהל הכספים הראשי, רואה החשבון הראשי, המבקר או נושאי משרה אחרים אשר מטפלים בעניינים מעין אלו. במידה ולא אימצה החברה קוד אתי, חובה עליה להודיע על כך ולהסביר מהן הסיבות לכך.
- (b) הגדרת קוד אתי בסעיף 406 משמעותה, אמות מידה אשר פותחו באופן סביר למניעת עבירה על החוק ולקדם:
- (1) התנהגות ישרה ואתית, הכוללת הימנעות מניגוד עניינים אם לכאורה ואם למעשה בין עניינים אישיים לבין עניינים מקצועיים;
- (2) הגילוי נאות של הדיווח הכספי והמסמכים השונים שיוצגו עם הדיווח או ימסרו ל SEC יהיה מובן, מלא, הוגן, מדויק וינתן במועד;
- (3) בציות בכפוף להוראות כל דין, לקווים מנחים (rules making) ותקנות הרגולטור;
- (4) בתאגיד יקויים תהליך של דיווח פנימי על עבירות על הקוד האתי לאדם המוסמך לכך או לחבר אנשים שיוסמכו לכך ושם יצוין בקוד האתי; ו-
- (5) מוטלת נשיאה באחריות וחובת דיווח לציות לקוד.
- (c) על התאגיד מוטלת החובה ל:

- (1) במסגרת הדיווח השנתי למסור ל SEC עותק של הקוד האתי אשר יחול על נושאי המשרה הבכירים בתאגיד, המנכ"ל, מנהל הכספים הראשי, רואה החשבון הראשי, המבקר או נושאי משרה אחרים אשר נושאים באחריות בעניינים מעין אלו.
- (2) לפרסם את הקוד האתי באתר האינטרנט של התאגיד ולגלות בדוח השנתי את כתובת האתר, ואת פרסום הקוד באתר; או
- (3) להתחייב בדוח השנתי להמציא לכל דורש עותק של הקוד האתי ולהסביר כיצד יתאפשר להגיש בקשה לקבלת עותק של הקוד.
- (d) והיה והתאגיד הציבורי מתכוון לערוך שינוי בקוד בהתאם לדרישת הגילוי הנאות לפי סעיף 10 בטופס 8-K, עליו לפרסם באינטרנט או באמצעים אלקטרוניים אחרים כל שינוי שנעשה בקוד האתי או פטור מהחובה לנהוג לפיו או לבקשת פטור מהחובה לנהוג על פי הקוד אתי (לפי הפירוט של סעיף (2) דלעיל) המוטלת על נושאי משרה בכירה בתאגיד, המנכ"ל, מנהל הכספים, רואה החשבון או המבקר או כל נושא משרה בכיר אשר מטפל בעניינים מעין אלו.

<http://www.sec.gov/rules/final/33-8177.htm>

הבורסה של ניו יורק והנאסדק הרחיבו את דרישות התחולה של סעיף 406 על כלל ציבור עובדי התאגיד. מרגע שמדובר על תחולת קוד אתי לתאגיד כולו נשאלת השאלה שאין בה דיון בסעיף 406 של סארבנס אוקסלי: מהם אופני ההטמעה האפקטיביים של קוד אתי בתאגיד? דיון של המחוקק בנושא הטמעת קוד אתי באופן אפקטיבי נמצא במקורות אחרים בהנחיות לענישה פדראלית מ-1991 אשר ב-2004 עודכנו. ובכן בהנחיות שבתקנות של הבורסה של ניו יורק, של הנאסדק. מכאן שתאגיד המעוניין לעמוד בדרישות הדין, מוטלות עליו שתי חובות אימוץ קוד אתי ותהליך הטמעתו האפקטיבי.

פיתוח קוד אתי ותהליך אפקטיבי של הטמעת הקוד האתי (יחדיו נקראים "תוכנית אתיקה") הנמצאים בדרישות של ההנחיות הפדראליות לענישה לפיהן, תוכנית אתיקה אפקטיבית מכילה בחלקה הראשון קוד אתי, ובחלקה השני מופיע תיאור תהליך הטמעתו הכולל, הכולל פיתוח תרבות התומכת בהתנהגות אתית בארגון, אמצעים פורמאליים של הטמעה, כגון פיתוח קורסים, פיתוח נהלים, פיתוח מנגנוני אכיפה בקרה וענישה, ומנגנוני תחזוק הכוללים את האפשרות להגן על מתריעים בארגון. נושא של פיתוח מנגנונים המאפשרים על הגנה על מתריעים נמצאים גם בחוק סארבנס אוקסלי. במודל בו אני עושה שימוש להטמעת הקוד האתי, אני עושה שימוש בגורמי ההצלחה להטמעת הקוד, בהם מובילים פיתוח דוגמה אישית של מנהלים, ופיתוח כללי התנהגות בתרבות הלא פורמאלית של הארגון.